

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Jubilea

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 15 (1970), No. 5, 236--242

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/137839>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1970

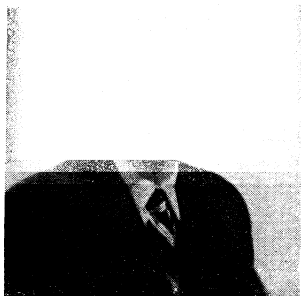
Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

JUBILEA

K ŠEDESÁTINÁM PROF. EMILA KRAEMERA

Profesora Emila Kraemera, který letos dovršuje desetiletí úspěšné činnosti ve funkci hlavního redaktora „Pokroků“, zastihuje šedesátka uprostřed čínorodé práce a v plné životní svěžesti. Jeho výrazná osobnost, s níž je nerozlučně spjat vývoj našeho školství v uplynulém čtvrtstoletí, je dobře známa všem našim učitelům matematiky; téměř všichni středoškolská profesori matematiky a deskriptivní geometrie z mladší a střední generace jsou jeho bývalými žáky. Pole pracovních zájmů prof. Kraemera je tak rozlehlé a jeho podíl na matematickém i pedagogickém dění u nás tak mnohostranný a aktivní, že je nesenadné v této stručné vzpomínkové skice jeho dosavadní životní dílo plně vystihnout.

Emil Kraemer se narodil 3. října 1910 v Praze jako syn zahradnického dělníka. Matka byla učitelkou, ale po provdání musela v důsledku zákonů starého „mocnářství“ opustit školu a věnovala se domácnosti. Z rodinného prostředí, v němž nechyběly těžké chvíle, zvláště za první světové války, si Emil Kraemer odnesl do života hluboké sociální citění a lásku k učitelskému povolání. Po vystudování malostranské reálky odešel v roce 1928 na přírodovědeckou fakultu Karlovy university, kde roku 1933 dokončil studium matematiky a deskriptivní geometrie v době těžké hospodářské krize a v ovzduší blížící se světové válečné katastrofy. Emil Kraemer zakusil svízelný rok nezaměstnanosti a teprve koncem roku 1934 obdržel místo na měšťanských školách v Praze. Po třech letech přešel na střední školy a vyučoval až do roku 1946 na řadě gymnásií, reálék a učitelských ústavů, nejprve v Dolním Kubíně na Slovensku, pak v Písku a v Berouně a posléze od roku 1940 v Praze. Dvanáctileté údobí učitelské práce na mnoha školách různých stupňů a zaměření bylo pro prof. Kraemera zdrojem neocenitelných životních i pedagogických zkušeností, jež začal prakticky uplatňovat už za okupace, kdy pracoval ve školské komisi Jednoty čs. matematiků a fyziků na přípravě reformy našeho školství. Hned po Osвобоzení se zúčastnil prací při vytváření soustavy vysokoškolského vzdělání učitelů na nově zřízených pedagogických fakultách. V roce 1946 se stal asistentem na právě založené Pedagogické fakultě Karlovy university a v roce 1953 docentem na Vysoké škole pedagogické, nástupkyni Pedagogické fakulty. Tam vykonával od následujícího roku funkci proděkana a od roku 1956 funkci děkana přírodovědecké fakulty, na níž zorganizoval rozsáhlou síť dálkového studia. Po zrušení Vysoké školy pedagogické byl v roce 1959 pověřen vybudováním Ústavu pro dálkové studium učitelů při Karlově universitě a jmenován ředitelem tohoto ústavu, který si brzo získal v učitelské obci značnou popularitu. Roku 1963 byl Emil Kraemer jmenován profesorem a rok na to mu byl svěřen úkol sloučit pedagogické instituty v Praze a v Brandýse nad Labem v Pedagogickou fakultu, jejímž děkanem byl až do roku 1969, kdy byl zvolen prorektorem Karlovy university, na níž na sklonku téhož roku zastával funkci úřadujícího rektora.

Na všech svých pracovištích si prof. Kraemer brzy získal úctu a důvěru svých spolupracovníků lidským přístupem a ochotou k soudružské pomoci, u posluchačů byl oblíben nejen pro vzorné metodické podání přednášené látky, ale i pro pochopení se starostmi a svízeli mladých lidí. Na četných studijních i přednáškových cestách v zahraničí, zejména v Polsku, v Sovětském svazu, v Německé demokratické republice, v Bulharsku, v Rumunsku, v Anglii i v Německé spolkové

republiky vytěžil mnoho zkušeností, jichž použil tvůrčím způsobem, zejména při organizaci učitelského vzdělání.

Ve své vědecké práci se prof. Kraemer zabývá elementární geometrií, teorií vyučování matematice, problematikou učitelského vzdělání a otázkami studia při zaměstnání. V našem matematicko-pedagogickém životě není snad úseku, v němž by iniciativně a plodně nezasáhl. Je aktivním spolupracovníkem matematických i pedagogických institucí, redaktorem *Pokroků matematiky, fyziky a astronomie*, má za sebou řadu let práce v redakčních radách časopisů *Matematika ve škole* a *Rozhledů matematicko-fyzikálních*, je redaktorem *Matematické knihnice* vydávané Jednotou čs. matematiků a fyziků, členem ediční rady Státního pedagogického nakladatelství, expertem ústředního výboru KSČ a ministerstva školství v různých odborných komisích, předsedou celostátní komise pro obhajoby kandidátských disertací z teorie vyučování matematice.

Publikační činnost prof. Kraemera je tak obsáhlá, že v této krátké vzpomínce je možno uvést jen její stručný přehled. Kromě vysokoškolské učebnice *Analytická geometrie lineárních útvarů* napsal monografii *Perspektiva* a přispěl podstatnými oddíly do metodické příručky *Branná výchova v matematice*, do *Sbírkky řešených úloh z matematiky* a do vyhledávaného *Přehledu elementární matematiky*. Je hlavním autorem třinácti učebnic matematiky, deskriptivní geometrie, rýsování a technického kreslení pro základní, střední a pedagogické školy, u další desítky učebnic a metodických průvodců byl spoluautorem. K problematice vyučování v moderním duchu i na jiná témata napsal přes půl stovky statí do odborných časopisů, se zahraničními myšlenkovými proudy seznamuje naši matematickou obec výstižnými recenzemi a překlady.

Podstatnou složkou vědecko-pedagogické práce prof. Kraemera je jeho přednášková činnost mezi učiteli. Je přitažlivým referentem na seminářích, aktivech, soustředěních a letních školách pořádaných pro učitele institucemi pro další vzdělávání učitelů a pobočkami Jednoty čs. matematiků a fyziků. Na těchto akcích přednesl prof. Kraemer po celé republice desítky poutavých přednášek a navázal přátelské vztahy se stovkami učitelů, kteří vysoce oceňují nejen jeho vědecký a pedagogický rozhled, ale i upřímné kamarádství, kterým dovede oživit družné besedy zakončující zpravidla pracovní program.

Za mnohaletou obětavou a úspěšnou práci se prof. Kraemerovi dostalo četných uznání. Ke stému výročí založení Jednoty čs. matematiků a fyziků byl jmenován jejím zasluhujícím členem a poctěn stříbrnou medailí, k dvacátému výročí Osvobození mu prezident republiky propůjčil vyznamenání *Za zásluhy o výstavbu*, k padesátému výročí vzniku republiky byl vyznamenán pamětní medailí Karlovy university. Nejcennější morální odměnou však prof. Kraemerovi jistě zůstane úcta a vděčnost přečetných jeho žáků i oddaných přátel, které si u nás i v zahraničí získal poctivou prací a ušlechtilostí charakteru. Všichni, kdo ho znají, mu při dosažení šedesátky upřímně blahopřejí k zaslouženým životním úspěchům a do další desítky jej provázejí přáním neutuchajícího pracovního nadšení, zdraví a slunné rodinné pohody.

František Dušek

PROFESOR PHDR. JÁN FISCHER 65 ROČNÝ

Dňa 5. 5. 1970 oslávil 65 rokov mim. prof. dr. Ján Fischer, vedúci Katedry teoretickej fyziky PFUK v Bratislave.

Jubilant narodil sa v Martine, Vysokoškolské štúdium konal v rokoch 1923—28 na Prírodovedeckej fakulte KU v Prahe (odbor matematika-fyzika). Od r. 1928 až do r. 1931 študoval na návrh prof. KU dr. Františka Závíšku na univerzite v Zürichu, kde sa špecializoval u prof. G. Wentzla v odbore teoretickej fyziky. Tam bol promován za doktora filozofie, diplom nostrifikoval na PFKU v Prahe. Pobyť vo Švajčiarsku mu umožnilo štátne štipendium a štipendium Matice slovenskej. Z tohto obdobia pochádzajú dve väčšie významné pôvodne jubilatove práce

z oboru teórie absorpcie Röntgenových lúčov, z ktorých jedna bola odmenená hlavnou cenou vo vedeckej súťaži, ktorá bola vypísaná univerzitou v Zürichu. Obe práce vzbudili ohlas vo svetovej vedeckej verejnosti a boli mnohonásobne citované v literatúre.

V r. 1931/32 bol prechodne zamestnaný na matematickom oddelení Všeobecného penzijného ústavu v Prahe, lebo mal prisľúbené miesto na ústave pre teoretickú fyziku PFUK v Prahe. Nanovo vypukla však uňho tuberkulóza a po vyliečení pôsobil ako gymnaziálny profesor na rôznych miestach na Slovensku. Od r. 1940 bol z rasových dôvodov prenasledovaný, na základe protizidovského zákona bol zo štátnych školských služieb prepustený a pôsobil ako výpomocný učiteľ na židovskej ľudovej škole v Michalovciach. Od r. 1942 pôsobil ako výpomocný učiteľ na Obchodnej akadémii v Banskej Bystrici, kde sa aktívne zapojil do Slovenského národného povstania, za čo mu bolo vyslovené uznanie.

Prof. dr. Ján Fischer má za sebou dlhoročnú veľmi úspešnú pedagogickú prax. Jeho pôsobenie na gymnáziách a učiteľských akadémiách bolo po pedagogickej stránke vynikajúce. Svoje pedagogické schopnosti uplatňoval aj pri tvorbe učebníc a v článkoch z oboru metodiky vyučovania. Vzhľadom na túto skutočnosť bol povolaný na Cvičné gymnázium do Bratislavy, kde sa stal jeho riaditeľom. R. 1950 prešiel na Katedru fyziky PFUK v Bratislave a neskôr stal sa vedúcim tejto katedry a od jej rozdelenia je vedúcim Katedry teoretickej fyziky PFUK. Popri funkcii vedúceho katedry dlhé roky zastával aj funkciu riaditeľa Vedecko-výskumného ústavu fyziky PFUK.

Ako vysokoškolský učiteľ vynakladal veľké úsilie na to, aby zo študentov vchoval odborne a politicky vyspelých fyzikov. Prednášky prof. dr. Fischera sú na veľmi dobrej odbornej úrovni, výborne metodicky spracované a veľmi pekne pedagogicky podávané. Všetmožne usiluje aj o pedagogický rast členov katedry. Za vynikajúcu pedagogickú prácu pri príležitosti 50. výročia UK bola mu udelená Zlatá medaila UK. Ako vedúci katedry všemožne sa snaží o vytvorenie podmienok potrebných pre rozvoj katedry. Je školiteľom viacerých aspirantov. Sám dosiahol významné vedecké úspechy najmä v kvantovej mechanike teórie žiarenia a mechanike. Napísal viac pôvodných väčších vedeckých prác.

Prof. dr. J. Fischer má aj rozsiahlu verejnú činnosť v Jednote čl. matematikov a fyzikov, ktorej členom je už od študentských čias, kde zastával rôzne funkcie vo výbore JČMF. Za činnosť dostal čestné uznanie a medailu pri 100. výročí založenia JČMF. Aktívne pracoval aj v rámci Socialistickej akadémie a napísal viaceré popularizačné články. Bol vyznamenaný diplomom čestného uznania. Je členom rôznych komisií na fakulte a aj na iných fyzikálnych pracoviskách.

Jubilant svojim zodpovedným prístupom k povinnostiam a uvedomelým vzťahom k práci získal si autoritu a dôveru na svojom pracovisku. Je skromný a korektný v jednaní, spoločenský a priateľský, avšak tiež náročný a kritický k nedostatkom.

Do ďalších rokov želáme prof. dr. J. Fischerovi veľa zdraru a dobrého zdravia.

Viera Obetková

ZA PROFESOROM JÁNOM CHRAPANOM

Na sklonku leta (9. 9.) roku 1908 v Jelšave začal nový ľudský život. To Ján Chrapan dostal do vienku skromnejší údel úsmevov a ľahších úspechov, ale zato bohatý na tvrdosť, príležitosti odriekania, príkazy sebakázne a najbohatší na vedeckú zvedavosť. Tie skutočnosti formovali jeho osobnosť, pozdvihli vysoko jeho vôľové vlastnosti, opravdovosť a vysoko etické ponímanie všetkých spoločenských javov a najmä nadšený obdiv prírodných zákonitostí.

Profesor RNDr. Ján Chrapan patrí ku generácii fyzikov, ktorá na Slovensku kliesnila ťažkú počiatočnú cestu rozvoja fyziky a jeho práca bola vždy úzko spjata s Jednotou československých matematikov a fyzikov. Škole, vede a Jednote venoval svoj život a ako predseda bratislavskej

pobočky Jednoty chcel aj touto cestou pomôcť rozvoju fyziky a nosil v sebe mnoho plánov, ako to uskutočniť. Boli to jeho tri lásky ... a tak vykonal pre ne mnoho priekopníckej práce.

Keď sa leto v roku 1969 schyľovalo ku koncu, zaregistroval ešte svoje 61-vé narodeniny, ale jeho vôľa zvädzala už posledný zápas so slabnúcim telom. Dňa 20. septembra prestala ho ovládať ... Vyhasína život, v ktorom nepriazeň aj priazeň v stálej interakcii dotvorili človeka, ktorému chceme venovať niekoľko pietnych spomienok, ktoré sprítomnia a pomôžu uchovať jasnú pamiatku a mnohé nasledovania hodné príklady.

Za prvej svetovej vojny stratil otca a tu po prvý krát víťazí sebakázeň nad túhou po vzdelávaní. Uspokojuje sa preto učiteľským povoláním, aby mohol matke pomôcť pri výchove mladších svojich súrodencov. Pôsobí preto ako učiteľ v Jelšave a potom ako riaditeľ a okresný inšpektor v Šafárikove. No túhu po vyššom vzdelaní nikdy nevedel zaprieť. Preto odborné skúšky absolvoval aj v českom jazyku, aby sa tak mohol dostať do blízkosti univerzitného centra. Jeho pranie sa však spĺňa až v čase, keď sa svetový vývoj schyľoval ku druhej svetovej vojne — po mníchovskom verdikte — na zakladanej prírodovedeckej fakulte v Bratislave, kam ho osud doviedol po odstúpení Šafárikova Maďarsku. Zásadovosť a nekompromisne antifašistický postoj bráni mu zložiť sľub režimu po Slovenskom národnom povstaní. Vystupuje zo služby a tak svoje štúdiá znovu odďaľuje. Svoje univerzitné štúdiá preto absolvuje až po oslobodení a pôsobí na bratislavských stredných školách a nakoniec sa stáva prvým asistentom na novozriadenej Pedagogickej fakulte Komenského univerzity.

A tu sa prejavuje jeho nadšenie pre fyziku, nastupuje cestu rýchleho vedeckého rastu a jeho láska k prírodným zákonitostiam ho vedie k najväčšej oblube teoretickej mechaniky. Vypracúva dizertačnú prácu [1], v ktorej riešil explicitne pohyb ťažkého zotrvačníka. Z jeho riešenia vyplývajú hodnoty rotačného, nutačného a precesného uhla ako explicitné funkcie času, určiteľné z rýchle konvergujúcich rozvojev. Pričom si matematické riešenie vyžiadalo zavedenie nových matematických pomôcok, vyšších transcendent, priaznivo komentovaných aj v zahraničí. Cenné teoretické výsledky tejto práce sa verifikovali aj experimentálne, optickým zápisom pohybu osi ťažkého zotrvačníka, ale k ich publikovaniu nedošlo.

Ako nepriateľ všetkého dogmatizmu nebol vždy správne chápaný, takže nepriazeň pozdržuje napred habilitáciu. Docentom sa stáva až na Vysokej škole pedagogickej (1954) kde napísal zo svojich vedecko-pedagogických skúseností rad učebných textov. Po zrušení tej školy vracia sa na Komenského univerzitu v roku 1959 a tu sa znovu pozdržuje jeho menovanie za profesora teoretickej fyziky, ktorého sa dožíva až pri jubileu svojich 60-tich narodenín.

Bolo mu to veľkým povzbudením, najmä preto, že mu vtedy prichodilo už zápasíť so zákernou chorobou. Bolo obdivuhodné kde v tejto epoche bral profesor Chrapan silu pre svoje rozsiahle práce pri vedení aspirantov, vypracovávaní posudkov, k spolupráci s pracoviskami SAV a výskumných ústavov a pre písanie ďalších učebných textov, poväčšine z tématiky mechaniky, od jej základov, cez analytickú mechaniku, mechaniku kontinua, štatistickú fyziku až po kvantovú mechaniku. Zabúdal na seba a pomáhal mladším pracovníkom; príliš zvykol sebazapieraniu a do popredia kladol verejný prospech.

Aj jeho vedecké práce čerpajú najviac z problematiky mechaniky. Pomocou vyšších transcendentných π -funkcií rieši aj problém pohybu sferického kyvadla [2] v takom tvare, že sa charakteristiky pohybu možu vyčíslíť pre ľubovoľný okamih. Aj táto práca bola komentovaná zahraničnými odborníkmi. Ďalej podal príspevok k odvodeniu vzťahu medzi Eulerovými uhlami a smerovými kosínmi otáčavého vzťažného systému [3].

Ďalšia jeho práca začiera do problematiky teórie pružnosti [4] a rieši v nej prípad ohybu tenkej tyče, ponímajúc ho ako variačný problém. V nej odvodil vzťah, ktorý dopĺňuje Eulerovu podmienku ohybu.

Vracajúc sa k problematike predchádzajúcich prác, rieši problém Poinsovej precesie [5], rozoberajúc výraz, ktorým je určený parameter precesie, vyjadrujúc ho zas vyššou transcenden-

tu. Práca je matematického charakteru a vracia sa k nej v ďalšej práci o transformácii Jacobiho transcendent druhého druhu na tvar funkcií s reálnym argumentom [6].

V jednej z posledných dôležitejších prác zaoberá sa problémami prúdového poľa [7] väzkej tekutiny. V nej analyticky vyjadril profilovú krivku v okolí vírov, určil rotačnú rýchlosť vírového jadra s vedľajším výsledkom nasávania kyslíku vírom.

Ťažká nemoc ho vytrhla z ďalších plánov, lebo si prial ešte niečo vykonať, ako si neraz v tej dobe povzdychol. Prestáva myslieť intelekt, aj keď mu myslenie bolo sviatosťou a vždy ho prekvapkoval pod zorným uhlom svojho etického postoja k životu, so vzácnym zmyslom pre estetiku a s dôslednosťou prísneho matematického fyzika. Zanecháva po sebe svetlú pamiatku pracovitosti, húževnatosti a obetivosti. Nikdy nehľadal cestu menšieho odporu, prekonával všetky ťažkosti s pokojom a druhým brával prekážky z cesty a dobromyseľne pomáhal, aj keď jeho kritériá vždy boli vysoké. Vďaka a s úctou spomíname na statočného spolupracovníka, vynikajúceho učiteľa a tvorivého vedeckého pracovníka, ktorého ťažká nemoc privčas vytrhla z našich radov.

Prehľad najdôležitejších prác:

[1] Langrangeovo tuhé teleso, *Mat.-fyz. časopis SAV* II, č. 1, 2 (1952).

[2] Explicitné riešenie pohybu sferického kyvadla pomocou Jacobiho transcendent, *Mat.-fyz. časopis SAV* IV-2 (1954).

[3] Eulerova transformácia v kinematike sferického pohybu. Metodický príspevok... *Zborník VŠP Bratislava* (1957).

[4] Príspevok k teórii ohybu tenkej tyče, *Mat.-fyz. časopis SAV* X, 3 (1960).

[5] Normálny prípad Poinsovej precesie, *Acta Facultatis, Phys.* III (1961).

[6] Transformácia Jacobiho transcendent druhého druhu na tvar s reálnym argumentom, *Mat.-fyz. časopis SAV* XI, 4 (1961).

[7] Stacionárne prúdové pole väzkej nestlačiteľnej tekutiny v okolí hyperbolického vírového noru s kruhovým jadrom, *Vodohosp. časopis SAV*, 1 (1964).

Ján Vanovič

DOCENT RNDr. LUDVÍK FRANK ŠEDESÁTNIKEM

Doc. dr. Ludvík Frank, vedoucí katedry matematiky elektrotechnické fakulty VUT v Brně, se narodil dne 19. 8. 1910 v Ostravě, kde jeho otec byl poštovním zaměstnancem. Po maturitě nastoupil do zaměstnání v soukromém podniku; v roce 1934 začal studovat na přírodovědecké fakultě Masarykovy university v Brně obor matematika-fyzika. Fakultu ukončil středoškolskou aprobací v roce 1938, působil pak — jako mnozí jiní — jako učitel tehdejších měšťanských škol až do roku 1945, kdy nastoupil jako asistent matematiky na ústavě profesora Čupra na brněnské technice. V roce 1947 dosáhl doktorátu přírodních věd.

Na brněnské technice působí docent Frank nepřetržitě jako učitel matematiky ve všech jejích organizačních proměnách, ať již na Vysoké škole stavitelství, či od roku 1956 na energetické fakultě nově vzniklého VUT a konečně od roku 1961 na fakultě elektrotechnické téhož VUT. Získal si veliké zásluhy nejen vynikající učitelskou prací, nýbrž i obětavou pomocí při budování katedry matematiky energetické, později strojní fakulty, při budování matematické katedry fakulty elektrotechnické a konečně jako proděkan této fakulty pro studium pracujících nepřetržitě po dobu šesti let. Účinně se podílel a podílí na rozvoji této fakulty i v dalších funkcích, vždy v první řadě se zájmem o obecný, nikoliv osobní prospěch.

Doc. dr. Ludvík Frank patří mezi matematiky s nesmírně hlubokými a širokými znalostmi nejrůznějších matematických oborů, ať to je algebra, diferenciální rovnice obyčejné i parciální, teorie funkcí komplexní proměnné či teorie řad a j., zejména v souvislostech s aplikacemi na jiné,

zejména inženýrské problémy. Na tomto poli docent Frank nezištně konal a koná nesmírně záslužnou práci, kterou se může pochlubit málokterý matematik z povolání, práci, která jest velmi vysoko hodnocena v širokém okruhu pracovníků v technické praxi i vědecko-technickém výzkumu.

Publikační činnost docenta Franka obsahuje práce z algebry, dif. rovnic, z nekonečných řad a články životopisného charakteru. S jeho pedagogickou činností jest spjato autorství a spoluautorství matematických skript a zejména jeho obětavá činnost jako vedoucího kolektivu autorů příručky matematiky pro inženýry a techniky (650 stran), která jest tč. v SNTL v tisku.

Osobně jest doc. Frank člověk ryzího charakteru, harmonická osobnost, která si všude získává jen přátele a která kdykoliv a kdekoliv koná jen dobro. Ohlédne-li se docent Frank v letošním jubilejním 60. roce věku nazpět, uvidí kromě nesmírného množství práce, vykonané pro společnost, jež mu zatím ještě velmi mnoho dluží, i mnoho přátel, jednotlivců i kolektivů, kteří naň vděčně vzpomínají a do dalších let života mu zcela srdce přejí především zdraví a mnoho sil do další práce, která jest jednou z hlavních náplní života tohoto dobrého a ušlechtilého člověka.

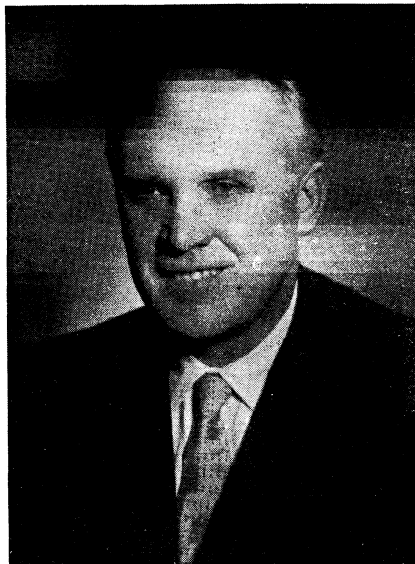
Josef Brejcha

ŠEDESÁTINY PROF. DR. RUDOLFA PISKY

Dne 18. ledna t. r. se dožil šedesáti let prof. Dr. R. Piska, vedoucí pracoviště deskriptivní geometrie na stavební fakultě VUT v Brně. Rudolf Piska se narodil v Otrokovicích. Po absolvování reálky v Kroměříži studoval matematiku a deskriptivní geometrii na přírodovědecké fakultě university v Brně a dosáhl diplomu v roce 1934. V letech 1946—1949 studoval obor inženýrské stavitelství na technice v Brně a v roce 1949 získal doktorát technických věd.

Rudolf Piska učil nejdříve na bývalých českých menšinových školách a od roku 1937 na reálných gymnasiích ve Státnici a v Kroměříži. Od 1. dubna 1946 pak působí ve funkci odborného asistenta na VUT, je pověřen přednáškami z deskriptivní geometrie pro různé studijní obory. Při zřízení Vojenské technické akademie byl pověřen vedením katedry deskriptivní geometrie a technického kreslení na této vysoké škole a od 1. 1. 1952 byl jmenován profesorem deskriptivní geometrie. V roce 1958 je na vlastní žádost převeden na katedru matematiky a deskriptivní geometrie stavební fakulty v Brně, kde působí dodnes.

Práce prof. Pisky se zabývají hlavně problémy z geometrie. První z nich se týkají projektivní geometrie v rovině a studia vlastností soustav kuželoseček. V dalších pojednáních se zabývá studiem vlastností některých rovinných čar čtvrtého stupně vytvořených kinematicky. V práci „K určení axonometrie axonometrickým trojúhelníkem“ (Sborník VUT 1966) hledá axonometrii, je-li dán axonometrický trojúhelník a poměr čísel zkrácení. Dále se zabývá konstrukcemi průmětů proniků některých rotačních ploch. Nejvýznamnější část práce prof. Pisky jsou pojednání o přímkových plochách. Nejprve studoval speciální plochy a jejich plochy fleknodálně transformované.

Jsou to: „Fleknodální transformace Lerchovy zborcené plochy čtvrtého stupně“ (Sborník VŠT 1948) a „Tři speciální zborcené plochy vznikající vzájemnou fleknodální transformací“ (Sborník VŠSt 1952). Vlastnosti uvedených přímkových variet a některých jejich čar jsou nalezeny metodou projektivní diferenciální geometrie a z výsledných rovnic odvozeny konstrukce vhodné pro jejich zobrazení. V dalších pracích z diferenciální geometrie studuje některé Riccatiho soustavy čar na přímkové ploše a takové vrstvy čar na přímkové ploše, jejichž tečny tvoří kongruenci W s právě jednou fokální plochou přímkovou. Studuje plochy s konstantním distribučním parametrem a některé význačné čáry na konoidech. Jsou to tato pojednání: „Tečné reguly podél nesingulární tvořící přímky zborcené přímkové osnovy“ (Sborník VAAZ 1957), „Kongruence W s jednou fokální plochou přímkovou“ (Sborník VUT 1962), „K metrickým vlastnostem nerovzvinutelných přímkových ploch“ (Sborník VUT 1963), „Asymptotické čáry na konoidech“ (Sborník VUT 1964). V první z nich je použito metody Blaschkeho a v druhé Čechovy metody, zbývající používají Favardův pohyblivý repér, využívají však výsledků Čechovy teorie. R. Piska získává tak řadu významných výsledků v přímkové geometrii.

K vědecké a odborné činnosti prof. Pisky je nutno ještě přičíst mnoho recensí knih, pojednání a oponentských posudků. Pro posluchače vydal mnoho velmi dobrých skript z deskriptivní geometrie, nomografie, projektivní geometrie, přispěl i do geometrické části skript z matematiky pro brněnské vysoké školy technického směru. Své velké zkušenosti pak uplatnil v celostátní učebnici z deskriptivní geometrie pro stavební fakulty, kterou napsal s prof. Medkem, kde zachycuje metodický vývoj výuky z tohoto předmětu na VUT v poválečné době.

Během svého působení na vysokých školách byl pověřován závažnými úkoly, byl členem fakultní vědecké rady, komise expertů při MŠK pro studium na technických fakultách. O organizaci brněnského matematického života se staral jako místopředseda JČMF. Mnoho let působil v lidové správě jako volený zástupce.

Rozsáhlá je i pedagogická činnost prof. Pisky. Přednášel nejen na technických fakultách, ale působil i mnoho let externě na přírodovědecké fakultě v Brně, kde dodnes působí jako examinator u státních zkoušek. Školil aspiranty a to nejen absolventy matematického, ale i technického studia. Za vynikající pedagogickou činnost získal četné pochvaly a uznání. Je velmi vážen pro svou svědomitost v práci a příkladný život občanský a rodinný.

K jeho životnímu jubileu mu přejeme mnoho zdraví, životní pohody a úspěchů.

Josef Vala, Jiří Vaněk